

Kiezen wie we écht nodig hebben

**Strategische keuzes voor arbeidsmigratie en kennismigratie
met toegevoegde waarde voor Nederland.**

Visiestuk VVD

Inleiding.

Nederland is al eeuwenlang een handelsland. Een open en liberale economie, met een blik die over de dijken rijkt om zo een gezonde boterham te verdienen. Nederland heeft baat bij een open economie, waar mensen van buiten Nederland welkom zijn om te komen werken. Door onze kleine omvang en goede strategische ligging binnen Europa heeft onze economie altijd sterke internationale links gehad naar de rest van de wereld: Schiphol, de Rotterdamse Haven, Brainport, het Westland, de Bollenstreek en nog veel meer.

Een vrije, open en dynamische arbeidsmarkt binnen de Europese Unie is daarmee onlosmakelijk verbonden. Arbeidsmigratie heeft ons land veel welvaart opgeleverd. Het vrij verkeer van personen en diensten is een liberale verworvenheid en heeft enorm bijgedragen aan de ontwikkeling van ons land. Arbeidsmigratie levert ons economische groei op, waarmee we voorzieningen zoals zorg, veiligheid en onderwijs kunnen betalen.

Ook doen arbeidsmigranten uit delen van de EU die minder welvarend zijn dan ons het werk dat Nederlanders niet (meer) willen doen. Grote delen van onze economie en talloze ondernemers zijn inmiddels afhankelijk van het werk van arbeidsmigranten. Dit soort werk wordt 'laagproductief' genoemd, omdat het in strikt economische zin minder toevoegt aan onze economie dan een hoogbetaalde baan in bijvoorbeeld de techsector. Dat maakt dat werk niet minder belangrijk. Vaak is het zelfs cruciaal om (bepaalde sectoren in) Nederland draaiende te houden. Denk hierbij aan het pakketje dat op tijd wordt bezorgd, de hotelkamer die wordt schoongemaakt of de Hollandse tomaat die geplukt wordt. Vaak zijn het arbeidsmigranten die dat belangrijke werk doen en daarmee een bijdrage leveren aan onze economie en aan ons land.

Er is echter ook een schaduwzijde aan ongebreidelde arbeidsmigratie, die de laatste jaren steeds groter en zichtbaarder is geworden. Daardoor wordt de roep om maatregelen ook steeds luider. We lopen het risico dat de problemen zo groot worden dat andere partijen en oplossingen die schadelijk zijn voor Nederland, onze economie en onze ondernemers, de wind in de zeilen gaan krijgen. Dat zien we nu al gebeuren. Ook zien we dat de goedwillende ondernemers lijden onder de problemen die door kwaadwillende ondernemers worden veroorzaakt. Zij krijgen nu al vaak de schuld van alle problemen die er zijn, alsof iedere ondernemer die werkt met arbeidsmigranten zijn of haar mensen uitbuit en problemen veroorzaakt voor de samenleving. Als we niet bereid zijn om ook de nadelige gevolgen en effecten van arbeidsmigratie aan te pakken, dreigen we straks ook de voordelen ervan te verliezen. Dat is de keuze waarvoor we nu staan.

Daar komt nog eens bij dat arbeidsmigratie en kennismigratie ons op dit moment vooral overkomt. We hebben amper grip en zicht op wie er ons land binnenkomt. Laat staan dat we beleid hebben waarbij de vraag centraal staat: wie hebben we eigenlijk nodig? Wie kunnen we goed gebruiken om ons land welvarend te houden? En wie kan er helpen met het oplossen van maatschappelijke problemen?

Dit document is een visiestuk van de VVD op arbeidsmigratie en kennismigratie. Dit onderwerp leent zich niet voor borrelpraat of makkelijke oplossingen. Daarom begint het stuk met een uitgebreide analyse van de problemen van arbeidsmigratie. Vervolgens volgen een aantal politieke keuzes die we maken. Tot slot stellen we een aantal concrete maatregelen voor om hier invulling aan te geven.

Arbeidsmigratie en kennismigratie zijn niet enkel een arbeidsmarkt vraagstuk. Het raakt breder aan de vraag hoeveel migratie onze maatschappij aankan, hoe de lusten en lasten verdeeld moeten worden en wat voor type migranten wij graag zouden willen hebben in ons land. Ook is het een economisch vraagstuk: wat doet ongebreidelde arbeidsmigratie met onze economie? Welk effect heeft het op onze arbeidsproductiviteit en innovatiekracht, op ons bruto nationaal product per hoofd van de bevolking? En worden bepaalde sectoren niet te afhankelijk van laagproductieve arbeid?

Sommige politieke partijen willen het liefst helemaal geen mensen van buiten Nederland binnenlaten. Ongeacht of iemand hier komt werken is de lijn: minder, minder, minder. De schadelijke gevolgen van botweg minder arbeids- en kennismigranten worden daar nooit bij vermeld: minder welvaart en minder economische voorspoed. Andere partijen willen het liefst een ouderwetse socialistische planeconomie, waarbij ze van achter hun Haagse bureau bepalen welke bedrijven en sectoren we nog wel en niet in Nederland zouden willen hebben. Niet vanuit een economische blik of via de spelregels van de vrije markt, maar op basis van of het product wat die bedrijven maken volgens hun wereldbeeld wel of niet deugt.

Daar moet een liberale visie tegenover staan. Daarom kiest de VVD voor haar eigen koers. Een duidelijke koers, met scherpe keuzes. Arbeidsmigratie levert ons economische groei op en dat willen we zo houden. Daarom moeten we kiezen voor wie we nodig hebben in ons land, in plaats van wie er toevallig naar ons land toe komt. En oog hebben voor de schaduwkanten. Want we kunnen en mogen niet meer blind zijn voor de problemen die arbeidsmigratie ook met zich meebrengt. Bij de voordelen van arbeidsmigratie hoort ook de verantwoordelijkheid om goed te zorgen voor deze mensen en oog te hebben voor de draagkracht van de samenleving.

Juist omdat we hierin scherpe keuzes durven te maken kunnen we ook gebruik blijven maken van de kansen die arbeidsmigratie en kennismigratie ons land te bieden hebben. Zodat het uiteindelijk blijft bijdragen aan het beter maken van ons land en onze welvaart.

Thierry Aartsen
Tweede Kamerlid VVD

Feiten en cijfers.

Cijfers over arbeidsmigratie en kennismigratie (met name binnen EU) en het exacte aantal mensen dat ieder jaar naar Nederland komt met als primaire motief om hier te komen werken verschillen. Ook de definities van ‘arbeidsmigrant’ of ‘kennismigrant’ zijn niet in ieder onderzoek, rapport en statistiek dezelfde. Hieronder is een overzicht gegeven van de meest objectieve feiten en cijfers op het onderwerp.

Omvang en samenstelling o.b.v. totaal aantal werkzame mensen die niet afkomstig zijn uit Nederland.¹

- ▶ In 2022 waren op basis van cijfers van het CBS in totaal 1.231.107 niet-Nederlanders werkzaam in Nederland. Van deze groep is 984.169 aan te duiden als arbeidsmigrant en 246.938 als kennismigrant.
- ▶ Als uitsluitend gekeken wordt naar mensen die in 2023 hierheen gekomen zijn om te werken (migranten met ‘migratiemotief arbeid’) van buiten de EU gaat het om ca. 22 duizend mensen. Van deze groep komen verreweg de meesten (65%) uit Azië.
- ▶ Gezien de stijgende levensstandaard in Polen is de verwachting dat steeds meer arbeidsmigranten uit Roemenië, Bulgarije en Litouwen afkomstig zullen zijn.²

Ontwikkelingen en trends.

- ▶ Tussen 2006 en 2021 is het aantal arbeidsmigranten verviervoudigd. Meer dan de helft van hen is laaggekwalificeerd en arbeidsmigranten verdienen in bijna alle sectoren gemiddeld minder dan het gemiddelde uurloon.³
- ▶ Uitschieters in het aandeel arbeidsmigranten per sector zijn de verhuur- en uitzendsector (29%) en de landbouw (28%).
- ▶ Voor arbeidsmigratie en kennismigranten van buiten de EU werden in 2023 31.980 vergunningen toegekend. Hiervan is 83% een kennismigrant. Het aantal toegekende vergunningen is de laatste 5 jaar met 28% toegenomen, van 25.000 in 2019 tot 31.980 in 2023.⁴
- ▶ Volgens de Arbeidsinspectie heeft ongeveer 50% van de EU-arbeidsmigranten in Nederland een onvoldoende of laag inkomen.⁵
- ▶ Driekwart van de arbeidsmigranten is binnen 10 jaar na aankomst in Nederland weer vertrokken.

Migratiesaldo (immigratie minus de emigratie)⁶

2019	108.035
2020	68.359 (corona)
2021	107.198
2022	223.798 (incl. Oekraïners)
2023	141.849

¹ CBS Migrantenmonitor 2022

² SEO onderzoek Arbeidsmigratie in 2030

³ SEO onderzoek Arbeidsmarktkrapte 2023

⁴ Immigratie- en Naturalisatiedienst

⁵ Rapport Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050 ([link](#)), p. 92

⁶ CBS-dossier Asiel, migratie en integratie

Economische impact

- ▶ De meest recente schatting (2022) naar de bijdrage van arbeidsmigranten aan het bruto binnenlands product (bbp) in Nederland becijfert de bruto bijdrage aan het bbp voor 2019 op €11 miljard, ofwel 1,5% van het bbp.
- ▶ Daarbij moet opgemerkt worden dat deze bijdrage aan het bbp door arbeidsmigranten via het loon voor het overgrote deel weer terecht komt bij de arbeidsmigranten zelf en daarmee niet ten goede aan de rest van de bevolking.
- ▶ De nettobijdrage aan het bbp die ten goede komt aan Nederland en haar inwoners als geheel (bijvoorbeeld door goedkopere producten) is dus lager dan de totale bijdrage.
- ▶ Het Nederlandse bbp per inwoner bedroeg in 2023 ruim €57.000.
- ▶ Het gemiddelde bruto-inkomen van een kennismigrant ligt op €69.000, een arbeidsmigrant verdient gemiddeld €27.000 bruto per jaar.
- ▶ De gemiddelde arbeidsproductiviteit in Nederland (gemiddelde bbp per werkende) lag in 2021 op €94.000.⁷

Voorwaarden kennismigrantenregeling buiten EU.

- ▶ Loon criterium: onder 30 jaar € 46.908 bruto per jaar en boven de 30 jaar € 63.972 bruto per jaar. Er zijn geen opleidings- of kwalificatie-eisen binnen de Nederlandse kennismigrantenregeling. De eerste signalen van misbruik met deze regeling zijn inmiddels door de Arbeidsinspectie aangekaart.⁸
- ▶ Het loon dient marktconform te zijn, wat betekent dat zij niet meer mogen verdienen dan wat gebruikelijk is in de markt, om te voorkomen dat het loon wordt opgehoogd om aan een vergunning te komen. Hierdoor hebben technisch of praktisch geschoolde migranten nauwelijks toegang tot de regeling.⁹

Huisvesting en woningmarkt.

- ▶ Het tekort aan woningen is in 2023 geraamd op 390.000 woningen.
- ▶ In 2022 en 2023 werden er ruim 74.000 en 73.333 nieuwbouwwoningen toegevoegd.¹⁰
- ▶ Slechts 40% van de huisvesting voor arbeidsmigranten voldoet aan norm Roemer van 1 persoon per slaapkamer en minimaal 15 m².¹¹

---

⁷ Adviesraad Migratie 2023 Arbeidsmigratie: Oplossing voor economie en demografie?

⁸ 'Kennismigranten' werken in shoarmazaak of in kassen: regeling volgens Arbeidsinspectie gevoelig voor fraude - Een-Vandaag (avrotros.nl)

⁹ Immigratie- en Naturalisatiedienst, jaarcijfers 2018 en 2023

¹⁰ Nationale Woon- en Bouwagenda

¹¹ Enquête NBBU en ABU

Probleemanalyse.

De VVD is voorstander van gezonde arbeidsmigratie. Het levert ons veel economische groei op, die we nodig hebben om publieke voorzieningen zoals zorg, veiligheid en onderwijs te kunnen betalen. Ook doen veel arbeidsmigranten nuttig werk, dat nodig is om ons land draaiende te houden en dat Nederlanders zelf niet (meer) willen doen. Belangrijke delen van onze economie zijn afhankelijk van arbeidsmigranten en ondernemers kunnen vaak simpelweg (nog) niet zonder.

Toch is ongecontroleerde arbeidsmigratie niet goed voor onze economie en onze welvaart. We zien dat - onder bepaalde omstandigheden - arbeidsmigratie ook echt een probleem kan opleveren. Problemen die, wanneer ze niet worden opgelost, het draagvlak voor arbeids- en kennismigratie in z'n geheel ondermijnen.

We zien een viertal problemen:

- ▶ Het totaal aantal arbeidsmigranten wat naar Nederland komt te hoog is;
- ▶ Er is te veel laagproductieve arbeidsmigratie is;
- ▶ Zaken rondom arbeidsmigranten niet goed geregeld zijn en er maatschappelijke problemen ontstaan.
- ▶ Er geen strategische keuzes worden gemaakt en we daardoor kansen laten liggen voor arbeids- en kennismigratie waar ons land naar snakt.

Juist om te zorgen dat de Nederlandse economie en onze ondernemers ook in de toekomst op een goede en verantwoorde manier gebruik kunnen blijven maken van arbeidsmigranten, moeten we nu de problemen rondom arbeidsmigratie durven oplossen. Dat vraagt ook om scherpe keuzes. Daarnaast bieden die keuzes juist ook enorme kansen voor onze economie: als Nederlandse ondernemers vooroplopen met innovaties zoals plukrobots en AI-automatisering, is dat een toekomstige bron van welvaart voor ons land.

1. Het huidige hoge aantal arbeidsmigranten levert een grote bijdrage aan het te hoge migratiesaldo. Dit zorgt voor een grote druk op toch al schaarse publieke voorzieningen.

Het migratiesaldo (het aantal immigranten minus het aantal emigranten) is al jaren structureel stijgende. Los van de uitschieter over 2022, die veroorzaakt is door de komst van Oekraïense oorlogsvluchtelingen, ligt het migratiesaldo sinds 2015 boven de 50 duizend mensen. Hoewel asielmigratie meer aandacht krijgt, is arbeid de belangrijkste reden om naar Nederland te komen. Bovendien stijgt hun aandeel: waar in 1999 nog 16% van de migranten een arbeidsmigrant was, was dit aandeel in 2019 naar 30% gestegen. De internationalisering van het onderwijs en het vrije verkeer van personen waren hier belangrijke aanjagers voor. Bovendien zorgt arbeidsmigratie op haar beurt weer voor gezinsmigratie: voor elke 10 arbeidsmigranten komen er 6 gezinsmigranten mee.¹²

¹² Rapport Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050 ([link](#)), p. 90

Deze groep heeft een aantal kenmerken waarmee ze grofweg in twee aparte groepen onder te verdelen zijn. Aan de ene kant heb je de groep arbeidsmigranten, van binnen de EU of gedetacheerd via een ander EU-land, die voornamelijk laagbetaald en laagproductief werk verrichten. Aan de andere kant zijn er kennismigranten, die ook van buiten de EU komen (denk aan landen zoals India, Rusland, China, Turkije, V.S.). Zij verrichten hoogproductief werk, zijn vaak hoogopgeleid en verdienen goed. Hoewel het soms anders lijkt, is Nederland geen koploper in het aantrekken en behouden van deze laatste groep migranten. ¹³

Bepaalde publieke voorzieningen zijn nu al schaars en staan onder druk als gevolg van vergrijzing. Nederland krijgt er niet alleen een extra arbeidskracht bij, maar er komt ook een extra persoon bij, iemand die ook een dokter nodig heeft, een woning en eventueel een school voor de kinderen. Omdat arbeidsmigranten ook in Nederland blijven en zelf ook vergrijzen zijn zij op lange termijn geen goede oplossing om de vergrijzing op te vangen. Meer arbeidsmigranten lijkt een logische keuze om deze schaarste op te lossen, maar op lange termijn komt men bedrogen uit. Ongestuurde arbeidsmigratie als oplossing voor arbeidsmarktkrapte is als brand bestrijden met benzine.

2. Wanneer er sprake is van te veel laagproductieve arbeidsmigratie, maakt dat onze Nederlandse economie 'lui' en is er het gevaar van collectieve verarming. Het remt de innovatie en arbeidsproductiviteit. Op lange termijn schaadt het onze economische structuur en welvaart per hoofd van de bevolking.

De komst van veel arbeidsmigranten is op het eerste gezicht voordelig voor onze economie. Meer arbeid is meer productie en meer groei. Sectoren zoals de land- en tuinbouw, waar Nederland trots op is en die belangrijk zijn voor onze exportpositie, kunnen mede dankzij de vele arbeidsmigranten winstgevend zijn en hun producten de wereld over verscheppen.

Arbeidsproductiviteit

Daarmee leveren arbeidsmigranten een belangrijke bijdrage aan onze economische groei. Economische groei is een voorwaarde voor onze welvaart, maar kan ook een vertekend beeld geven. Onze economische groei is de laatste jaren vooral gegroeid door meer arbeidskrachten. Tegelijkertijd is het duidelijk dat de groei van onze beroepsbevolking de komende jaren zal afvlakken. Als we afhankelijk blijven van meer arbeid voor onze groei, neemt de potentiële groei van onze economie daarmee dus ook af.

Om dat op te vangen, moeten we dus veel productiever gaan werken. Terwijl productiviteitsgroei op de langere termijn de bepalende factor in ons verdienvermogen zal zijn, stagneert op dit moment onze productiviteitsgroei. Dit heeft allerlei oorzaken (denk ook aan een uitdijende publieke sector, veel zzp'ers en problemen met toegang tot kapitaal), maar het gebrek aan investeringen in arbeidsbesparende en productiviteitsverhogende innovaties is er hier duidelijk een van de belangrijkste van. Daar komt bij dat, naast beperkte groei van productiviteit binnen sectoren, werkgelegenheid zich ook richting minder productieve sectoren verschuift. Deze bewegingen hebben meerdere oorzaken, waar beperkte investering in arbeidsbesparende technologie er duidelijk een van is. ¹⁴

---

¹³ Rapport Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050 ([link](#)), p. 86

¹⁴ Beschouwing CPB bij Centraal Economisch Plan 2024 ([link](#))

Deze stagnerende arbeidsproductiviteit maakt dat we om economisch te groeien steeds afhankelijker worden van meer in plaats van efficiëntere arbeidskrachten. De toenemende vergrijzing maakt dat in de zoektocht naar meer arbeidskrachten er steeds vaker naar het buitenland gekeken zal worden. Zolang zij ruim beschikbaar blijven, is de economische prikkel om arbeidsbesparende en productiviteit verhogende investeringen te doen beperkt. Zonder investeringen in arbeidsbesparende en productiviteitsverhogende innovaties lonend te maken en het alternatief beter te beprijzen blijft dit mechanisme in stand.¹⁵ Onder aan de streep hangen technologisering en arbeidsmigratie negatief met elkaar samen: hoe meer laagproductieve arbeidsmigranten er in een sector werken, hoe minder er geautomatiseerd is.

Dit vraagt van zowel ons bedrijfsleven als de publieke sector dat we een productiviteitstransitie door moeten maken. Ongebreidelde en laagproductieve arbeidsmigratie maakt dat onmogelijk, zolang het goedkoper en makkelijker is een arbeidskracht van buiten te halen dan te investeren in arbeidsbesparende innovaties. Wanneer er sprake is van te veel laagproductieve arbeidsmigranten, helpt dat onze economie dan ook niet en kun je stellen dat het onze economie 'lui' maakt en afhankelijk van buiten.

Collectieve verarming

Het totaal van onze economie groeit bij meer arbeidsmigratie weliswaar, maar omdat dit komt door een toename van het aantal arbeidsmigranten, moet deze groei ook worden verdeeld over meer mensen. Wanneer de koek groter wordt, maar meer verdeeld moet worden dan dat 'ie groeit, worden we per persoon 'armer'. Daarnaast is Nederland een snel vergrijzend land. Dat maakt dat de uitdaging groot zal zijn om ons welvaartsniveau op peil te houden. Zoals de Staatscommissie Demografie al heeft geconcludeerd kan arbeidsmigratie daar, nog los van alle maatschappelijke problemen die het zal opleveren, geen structurele oplossing voor bieden. Als we het leven willen leiden zoals we dat nu doen, zullen we dus naar manieren moeten zoeken om slimmer werk te doen, op een efficiëntere manier.

Daar komt bij dat hoe hoogproductiever een arbeidsmigrant is, hoe hoger de toegevoegde waarde voor onze economie. Op dit moment is Nederland echter vooral een populair vestigingsland voor laagproductieve arbeidskrachten.

Iedereen die hierheen komt om te werken voegt waarde toe aan onze economie. Dat geldt ook voor laagproductieve arbeidsmigranten. De vraag is hoe en waar deze toegevoegde waarde landt. Een laagbetaalde arbeidsmigrant vergroot weliswaar het bbp, maar vergroot met zijn komst ook de omvang van de bevolking. Wanneer de bijdrage die de arbeidsmigrant levert aan de economie (zijn productiewaarde) kleiner is dan het gemiddelde bbp van de bevolking, leidt zijn komst tot collectieve verarming. Het gevolg van de komst van zo'n arbeidsmigrant is niet welvaartsgroei maar juist gemiddelde verlaging van het welvaartsniveau. Ten dele is dat een statistiek, zonder directe impact op het inkomen van Nederlanders. Maar wat dit fenomeen wel blootlegt, is dat veel arbeidsmigratie op dit moment ten bate komt van sectoren met een lage arbeidsproductiviteit. Vanuit economisch perspectief ligt het veel meer voor de hand om in te zetten op het vergroten van het aandeel hoogopgeleide migranten binnen de totale groep.¹⁶

Deze combinatie van factoren – grote beschikbaarheid van laagbetaalde arbeidskrachten, geen duidelijke keuze voor hoogopgeleide arbeidsmigranten en weinig prikkels om te investeren in verhogen van productiviteit – maakt dat we als land het risico lopen dat we geleidelijk verarmen, niet innovatiever of productiever worden en steeds afhankelijker worden van arbeidsmigranten.

---

¹⁵ Rapport Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050 ([link](#)), p. 381

¹⁶ Rapport Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050 ([link](#)), p. 196

Belemmering arbeidsparticipatie aan onderkant en verdringing

Wanneer er sprake is van te hoge arbeidsmigratie leidt dat op verschillende manieren tot verdringing op de arbeidsmarkt, ook wanneer deze krap is zoals nu het geval is. Gezien de krapte op de arbeidsmarkt is het niet waarschijnlijk dat er veel sprake is van directe verdringing: het verlies van werk door de komst van een arbeidsmigrant. Dat geldt alleen niet voor indirecte verdringing: het concurrerende binnenlandse arbeidsaanbod maakt minder kans op werk door het ruime aanbod van arbeidsmigranten. Met andere woorden: mensen die normaal aan de slag zouden komen omdat een werkgever door de arbeidsmarktkrapte gedwongen wordt om aanpassingen te doen om toch iemand aan te nemen, komen nu niet aan het werk omdat het eenvoudiger is om de arbeidsplaats in te vullen met een arbeidsmigrant.¹⁷ Dit speelt in veel mindere mate bij arbeidsmigratie van buiten de EU, omdat het hier een voorwaarde is dat er sprake moet zijn van aanvullend arbeidsaanbod.

Malafide praktijken, zoals misbruik van A1-detachering, verergeren dit probleem. Omdat de buitenlandse kracht hierdoor een stuk goedkoper aangeboden kan worden, is er sprake van oneerlijke concurrentie. In sectoren waarin de marges klein zijn en de concurrentie moordend komen bonafide bedrijven steeds verder onder druk te staan.

Groepen met gelijke vaardigheden als arbeidsmigranten hebben het meest last van (indirecte) verdringing. Onderzoek laat zien dat het hier met name om laagopgeleiden gaat, die werk doen aan de onderkant van de arbeidsmarkt waarvoor beheersing van het Nederlands niet noodzakelijk is.¹⁸ Deze kenmerken komen overeen met die van de belangrijkste groep mensen met een bijstandsuitkering. Van alle statushouders heeft 55% op dit moment een bijstandsuitkering.¹⁹

3. Met name arbeidsmigratie (en in mindere mate ook kennismigratie) brengen een aantal specifieke problemen met zich mee, waar veel Nederlanders en arbeidsmigranten zelf in het dagelijkse leven tegenaan lopen.

Naast de algemene druk van een te hoog migratiesaldo, brengt met name arbeidsmigratie maar in mindere mate soms ook kennismigratie een aantal specifieke problemen met zich mee. Deze problemen doen zich onder andere voor op de woningmarkt, in de sociale structuur van bepaalde wijken en dorpen en ten aanzien van dakloosheid en overlast.

---

¹⁷ SER Advies arbeidsmigratie 2014 ([link](#))

¹⁸ CPB/SCP Verdringing op de arbeidsmarkt 2018 ([link](#))

¹⁹ Cijfers CBS

Huisvesting

Op de woningmarkt is het probleem tweeledig. Ook hierbij moet het onderscheid tussen arbeidsmigranten en kennismigranten gemaakt worden. Bij de eerste groep is met name de huisvesting an sich een probleem, bij de tweede groep gaat het om de druk en verdringing op de woningmarkt.

De huisvesting van arbeidsmigranten is al jaren een probleem. Er is sprake van over-bewoning, verkrotting en concentratie in bepaalde wijken of camping. Sinds enkele jaren is er een Roemer-norm die uitzendbureaus via een SNF-certificaat (zelfregulering) moeten volgen. De Roemer-norm is 1 persoon per slaapkamer en minimaal 15m² per arbeidsmigrant. Slechts 40% van de huisvesting voor arbeidsmigranten voldoet aan de kwaliteitsnormen van Roemer. De mate waarin dit percentage toenemende is, is niet bekend. Vaststaat dat verbetering van huisvestingsomstandigheden tijd nodig heeft, maar met gericht beleid ook verder aangejaagd kan worden. Arbeidsmigranten delen het vaakst een woning met andere arbeidsmigranten. Na verloop van tijd neemt dat af. Het beroep op corporatiewoningen en de particuliere huursector stijgt dan. In verhouding met kennismigranten bewegen arbeidsmigranten zich duidelijk minder vaak op de koopmarkt. De komst van arbeidsmigranten levert vooral in het lagere segment van de woningmarkt meer concurrentie op. ²⁰

De vestiging van arbeidsmigranten volgt uiteraard de beschikbaarheid van werkgelegenheid. Voor arbeidsmigranten geldt dat zij zich vaak vestigen in de Kop van Noord-Holland, Rotterdam/Den Haag, Flevoland, Noord-Brabant en het noorden van Limburg. Deze concentratie zorgt dat de huisvestingsproblemen die arbeidsmigranten en kennismigranten met zich meebrengen ook erg in deze regio's geconcentreerd zijn. ²¹ Daarbij geldt ook dat de gemeente waarin het werk wordt gedaan ook niet altijd dezelfde gemeente is waar de arbeidsmigrant woont. Dat geldt uiteraard ook voor niet-migranten, maar gezien de huisvestingsproblematiek waar specifiek arbeidsmigranten mee te maken hebben (uitbuiting, overlast, slechte registratie) levert het vooral in die situaties problemen op.

Woningmarkt

Kennismigratie heeft vooral een impact op de bredere woningmarkt en de verdringing hierop van lokale bewoners. De minimuminkomenseis die gehanteerd wordt voordat een kennismigrant naar Nederland kan komen om hier te komen worden betekent dat zij in het overgrote deel van de gevallen veroordeeld zijn tot de particuliere huursector. Op de langere termijn verschuift dit steeds verder naar de koopmarkt.

Dit heeft tot gevolg dat de komst van kennismigranten vooral leidt tot meer concurrentie op de zeer krappe particuliere huurmarkt en op de langere termijn op de koopmarkt. Kennismigranten vestigen zich daarom met name in de vier grote steden, universiteitssteden en de Brainport regio, waardoor deze verdringingsproblematiek zich ook hier concentreert. Waar het afgelopen jaar de gemiddelde huurprijs daalde, steeg deze in de Brainport regio juist fors.

---

²⁰ De woonsituatie van migrantenhuishoudens in de eerste jaren na aankomst in Nederland (2014-2018), studie PBL 2022 ([link](#)).

²¹ Vestigingspatronen van recente immigranten, achtergrondstudie PBL 2021 ([link](#)).

Sociale structuur

Die concentratie zorgt er ook voor dat arbeidsmigratie de sociale structuur van sommige wijken en steden verandert. Arbeidsmigranten clusteren zich in wijken die ook voor hun komst al vaak met problematiek te maken hadden: de wijken met de goedkoopste woningvoorraad en de minste sociale controle. De nieuwe bewoners hebben vaak maar beperkt binding met de buurt en zijn ook vaak snel weer weg. Hierdoor staat de sociale cohesie in dit soort wijken steeds meer onder druk. ²² Deze concentratie leidt ook tot extra druk op publieke voorzieningen in deze wijken, zoals scholen.

Arbeidsmigranten van binnen de EU kunnen daarnaast niet verplicht worden om op welke manier dan ook in te burgeren in Nederland of om de taal te leren, omdat dit ingaat tegen het vrij verkeer van personen. Een deel van hen zal hier permanent gaan wonen. De fouten die in de jaren '60 en '70 met de inburgering van gastarbeiders zijn gemaakt dreigen zo herhaald te worden.

Ook kennismigranten clusteren zich, hoewel dit vaak als minder problematisch wordt beschouwd. Er zijn er voorbeelden bekend van straten in de Brainport regio waar inmiddels de meerderheid van de bewoners van Indiase afkomst is. In de gemeente Eindhoven zijn Indiërs inmiddels een van de grootste migrantengroepen. De twee groepen leven langs elkaar heen. ²³

Uitbuiting

Arbeidsmigranten zijn vaak onbekend met Nederlandse wet- en regelgeving, afhankelijk van de werkgever en/of uitzendbureau en hebben vaak geen ondersteunend netwerk in Nederland. Dat maakt ze vatbaar voor uitbuiting. Vanwege het verborgen karakter is hier ook vaak beperkt zicht op. Lang niet alle werkgevers maken zich hier schuldig aan en er zijn ook legio voorbeelden van werkgevers die veel moeite en geld steken in het op orde krijgen van huisvesting. Tegelijkertijd treft regelgeving vaak de hele sector, terwijl malafide uitbuiters zich er simpelweg niet aan houden. ²⁴ Gebrekkige registratie is daarbij een groot probleem, waardoor uitbuiting en misstanden nog moeilijker zichtbaar worden. ²⁵

Een ander voorbeeld van uitbuiting van arbeidsmigranten zijn de – in aantal snel toenemende – gedetacheerde arbeidsmigranten van buiten de EU. Het gaat hier om mensen uit bijvoorbeeld Georgië of Moldavië, die via een Europees land zoals Polen in Nederland gedetacheerd mogen worden. Zij zijn extreem afhankelijk van de werkgever, hebben een grote kans op onderbetaling en slechte leef- en arbeidsomstandigheden en komen er in Nederland pas achter dat de situatie zoals die ze in hun thuisland is voorgespiegeld verre van de realiteit is. ²⁶

---

²² Zie bijvoorbeeld rapport Provincie Utrecht 2022 ([link](#))

²³ Zie bijvoorbeeld [In de raad gaat het steeds vaker over de groei van Eindhoven - NRC](#)

²⁴ Monitor Arbeidsinspectie: Arbeidsuitbuiting en ernstige benadeling 2020-2021 ([link](#))

²⁵ Jaarrapportage Arbeidsmigranten 2022 ([link](#))

²⁶ Rapport Adviesraad Migratie over gedetacheerde arbeidsmigranten ([link](#))

Dakloosheid en overlast

Arbeidsmigranten lopen daarnaast een relatief groot risico op dakloosheid. Ondanks dat het wettelijk verboden is, wordt huisvesting nog steeds vaak afhankelijk gemaakt van het arbeidscontract. Geen baan betekent dan zowel geen inkomsten als geen huis meer. Minstens een kwart van de daklozen is een arbeidsmigrant. Dit aandeel groeit snel en hun aantal wordt daarbij nog ruim onderschat. ^{27 28}

Deze dakloosheid zorgt voor veel overlast voor omwonenden. Omdat arbeidsmigranten vaak in hetzelfde gebied wonen en komen, concentreert de problematiek zich daar. Dit soort buurten komen hierdoor snel in een negatieve spiraal terecht. Concentratie leidt tot overlast, oorspronkelijke bewoners trekken weg en de concentratie van arbeidsmigranten de overlast neemt weer toe. ²⁹

Verslavingsproblematiek speelt ook vaak een rol, wat leidt tot criminaliteit en onveiligheid op straat. Voorbeelden hiervan zijn bekend uit o.a. Rotterdam ³⁰, Venlo ³¹, Eindhoven ³² en Utrecht ³³. Terugkeer naar het land van herkomst is voor zowel de arbeidsmigrant als voor de buurt het beste, maar verloopt erg moeizaam. Dit kan vaak alleen op vrijwillige basis.

---

²⁷ [Veel meer dakloze arbeidsmigranten dan gedacht: zeker 6000 - RTL](#)

²⁸ [Rapport onderzoeksinstituut IVO, juni '22 \(link\)](#)

²⁹ [Rapport Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050 \(link\)](#), p. 342

³⁰ [Rotterdam probeert overlast dakloze EU-migranten aan te pakken met opvanglocatie \(nos.nl\)](#)

³¹ [Dakloze arbeidsmigranten in Venlo kunnen niet rekenen op opv... - De Limburger](#)

³² [Dweilen met de kraan open: al 200 dakloze arbeidsmigranten geweigerd bij Eindhovense opvang | Eindhoven | AD.nl](#)

³³ [Gemeente Utrecht slaat alarm om toenemende overlast 'veiligelanders' \(nos.nl\)](#)

4. Door ongereguleerde en ongerichte arbeidsmigratie worden bepaalde sectoren te afhankelijk van arbeidsmigranten terwijl Nederland in andere sectoren kansen die arbeids- en kennismigratie bieden laat liggen.

Arbeidsmigranten en kennismigranten die naar Nederland komen om te werken zijn niet gelijkmatig over alle economische sectoren verdeeld. Sommige sectoren zijn verregaand afhankelijk van arbeidsmigranten.

Als het gaat om laagbetaald en laagproductief werk, is dit vaak een keuze uit economische noodzaak. De beschikbaarheid van de goedkope arbeidsmigrant is vaak noodzakelijk om zulke sectoren economisch rendabel te laten zijn. Zo komt in de Nederlandse landbouw 95% van de migranten uit Midden- en Oost-Europa, waarvan 70% op het minimumloon zit. ³⁴

In hoogproductieve en hoogopgeleide sectoren is deze keuze er ook een uit noodzaak. Niet omdat men op zoek is naar goedkope krachten, maar omdat mensen van buiten simpelweg de enige beschikbare krachten zijn qua vaardigheden en talent. Er is geen andere manier om genoeg mensen te vinden om het werk gedaan te krijgen. In de ICT-sector is bijvoorbeeld 60% van de mensen afkomstig van buiten de EU, waarvan een groot deel bovenmodaal verdient. ³⁵

Tegelijkertijd lukt het ons niet om arbeidsmigranten aan te trekken voor maatschappelijke kraptesectoren of het doormaken van belangrijke transitie, waar het grote gebrek aan personeel steeds vaker tot ontwrichting leidt. In de techniek en ICT zijn nu al enorme tekorten en er komen naar verwachting in de komende jaren nog ruim 270 duizend vacatures bij. ³⁶ Gezien de salariseisen is dit geen optie voor technisch werk waar een enorme behoefte aan is, zoals de installatiebranche en werk in de energietransitie. Voor dit soort werk, waar meer scholing voor noodzakelijk is, slagen we er maar beperkt in om Europese arbeidsmigranten aan te trekken.

---

³⁴ Rapport Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050 ([link](#)), p. 216

³⁵ Rapport Staatscommissie Demografische Ontwikkelingen 2050 ([link](#)), p. 217

³⁶ ROA-rapport arbeidsmarktprognoses 2030

Politieke keuzes.

Willen we als land de voordelen van arbeidsmigratie en kennismigratie behouden, zullen we ook bereid moeten zijn om politieke keuzes te maken om problemen aan te pakken. Het huidige beleid lost deze problemen niet op of veroorzaakt en verergeren ze juist. Tegelijkertijd liggen er juist ook kansen om maatschappelijke problemen op te lossen door middel van strategische arbeids- en kennismigratie. Daarom is er een ander beleid nodig. We moeten andere, scherpere, politieke keuzes durven maken. Dat kan niet door iedereen tevreden te stellen. Langs de onderstaande keuzes wil de VVD deze problemen met arbeidsmigratie aanpakken en kansen pakken die er liggen. Veel van deze keuzes kunnen niet gelijk van vandaag op morgen maar vragen een verandering op langere termijn. Het is belangrijk dat we sectoren en ondernemers daar ook de tijd en mogelijkheid voor geven.

Op een viertal terreinen maken we scherpe politieke keuzes:

1. Zicht en grip: minder en andere arbeidsmigratie
2. Economische structuur: focus op hoogproductief, innovatie en toegevoegde waarde
3. Maatschappij: minder lasten voor de samenleving
4. Wie hebben we nodig?

1. Zicht en grip: minder en andere arbeidsmigratie

Waar komen we vandaan?

Te veel en ongebreidelde arbeidsmigratie

Het algemene migratiesaldo in Nederland is simpelweg te hoog. Dit veroorzaakt een te hoge maatschappelijke druk op onze sociale voorzieningen. Dit wordt niet alleen veroorzaakt door asielmigratie: ook migranten die werken in Nederland zorgen voor een hoge druk op onze woningen, onderwijs, zorg en andere voorzieningen. Hoewel het aantal arbeidsmigranten dat terugkeert hoger is dan bij andere migratiestromen, vormt arbeidsmigratie de grootste bijdrage aan het migratiesaldo.

Aanbod gestuurde arbeidsmigratie

Het grootste probleem met arbeidsmigratie is op dit moment is: het overkomt ons. We kunnen amper sturen op wie hierheen komt, wat zij bijdragen aan Nederland en hoeveel mensen er naar Nederland komen. Dit geldt voor mensen die van binnen de EU naar Nederland komen maar in mindere mate ook voor de mensen die van buiten de EU komen. Voor wie naar Nederland wil komen zijn we dus voor een heel groot deel afhankelijk van het aanbod van arbeidsmigranten. Hun komst is logischerwijs financieel gedreven, zonder dat daarbij de vraag of onze economie of maatschappij er op de langere termijn baat bij heeft aan de orde komt.

Onder de radar

Op dit moment is er geen zicht, laat staan grip, op arbeidsmigranten van binnen de EU. Regels rondom het vrije verkeer van personen verergeren die problematiek. Formeel moeten arbeidsmigranten zich vanaf dag één melden in het register niet-ingezetenen (RNI) en na vier maanden inschrijven in het BRP wanneer zij zich voor langere tijd willen vestigen in een gemeente. Dit gebeurt vaak niet omdat de verblijfplaats vaak wijzigt, een arbeidsmigrant hier zelf verantwoordelijk voor is of een gemeente het soms weigert vanwege de verplichtingen die het met zich meebrengt. Ook het register niet-ingezetenen is vaak incompleet en zit vol met oude informatie. Mensen verdwijnen in dakloosheid of andere circuits zonder zicht van de overheid.

Waar willen we heen?

Minder en andersoortige arbeidsmigratie

Het aantal laagproductieve arbeidsmigranten zal moeten worden verminderd. Hoewel het onmogelijk is om arbeidsmigranten van binnen de EU te weigeren, is het wel mogelijk om deze te ontmoedigen. Doel hiervan is tweeledig: enerzijds het aantal arbeidsmigranten te doseren maar anderzijds ook andersoortige arbeidsmigratie naar Nederland te halen.

Vraag gestuurde arbeidsmigratie en kennismigratie

Wie hebben we nodig en wie willen we hebben? Dat zou de centrale vraag moeten zijn in het nieuwe beleid voor arbeidsmigratie en kennismigratie. De vraag naar arbeidskrachten vanuit de toegevoegde waarde voor Nederland, zowel economische als maatschappelijk, zou leidend moeten zijn in ons beleid. Door te sturen op randvoorwaarden kunnen mogelijkheden benut worden om de vraag naar arbeidsmigranten en daarmee de arbeidsmigratiestroom te doseren. Op dit moment halen we wel een medewerker voor in de tuinbouw of marketingmedewerker naar Nederland maar elektromonteurs die kunnen helpen met ons stroomnet mogen ons land niet in.

Meer grip door meer zicht

Om grip te krijgen op arbeidsmigratie moet er ook zicht komen op wie hier in Nederland verblijven als arbeidsmigrant en wie hier weer vertrekt. Binnen de context rondom het vrije verkeer van personen en diensten worden alle mogelijkheden benut om zicht op arbeidsmigranten te verbeteren. De verantwoordelijkheid komt meer bij de werkgever te liggen bijvoorbeeld met een registratieverplichting bij vergunningverlening zodat er beter zicht is op arbeidsmigranten, ook van mensen binnen de EU. Hierdoor wordt het eenvoudiger om misstanden aan te pakken.

2. Economische structuur: focus op hoogproductief, innovatie en toegevoegde waarde

Waar komen we vandaan?

Een economie waarbij laagproductieve arbeidsmigratie innovatie en productiviteit remt

Door de te hoge stroom aan laagproductieve arbeidsmigranten bestaat het risico dat bedrijven minder investeren in innovatie en technologie omdat er genoeg arbeidsmigranten voor handen zijn. Daarmee wordt onze economie als het ware een beetje 'lui': het remt onze innovatiekracht en de groei van de arbeidsproductiviteit. Voor het toekomstige verdienvermogen van Nederland is dit niet goed: juist met een vergrijzende populatie en toenemende grijze druk moet Nederland het voor haar verdienvermogen hebben van innovatie, verhoogde arbeidsproductiviteit en toegevoegde waarde.

Laagproductieve arbeidsmigranten

Arbeidsmigranten dragen bij aan de totale groei van onze economie en bruto binnenlands product. De koek wordt als het ware wat groter. Maar omdat er ook meer mensen bij komen, moet die koek door meer mensen worden gedeeld. Daar wringt de schoen met een te hoge instroom van laagproductieve arbeidsmigranten. Het bbp per hoofd van de bevolking daalt daardoor: we worden op lange termijn met z'n allen een beetje armer.

Waar willen we heen?

Een economie met focus op innovatie, arbeidsproductiviteit en toegevoegde waarde

De VVD pleit al langer voor een economie met focus op innovatie, arbeidsproductiviteit en toegevoegde waarde. Dan moeten we alleen wel laagproductieve arbeidsmigratie doseren én robotisering en digitalisering stimuleren. Die twee gaan hand in hand: we moeten ondernemers en sectoren helpen om die stap te maken. Wij als politiek bepalen niet van achter ons bureau welke sectoren we niet in ons landen willen hebben: dat bepaalt uiteindelijk de vrije markt zelf, wel op basis van de randvoorwaarden en spelregels, die de marktmeester dan weer bepaalt. Ondernemers en sectoren die het beste innoveren, toegevoegde waarde kunnen aantonen, uiteindelijk winstgevend zijn en hun arbeidsproductiviteit weten te verhogen hebben een florierende toekomst in Nederland. Dat kan uiteraard wel gevolgen en consequenties hebben voor bepaalde sectoren die momenteel zeer afhankelijk zijn van arbeidsmigranten.

Hoogproductieve kennis- en vakmigranten met toegevoegde waarde

We moeten durven kiezen voor arbeidsmigranten en kennismigranten die onze economie op de langere termijn productiever maken. Hierbij kijken we naar de bijdrage aan de (arbeids)productiviteit. Willen we onze welvaart in de toekomst behouden zal dat het doorslaggevende criterium moeten zijn. Bij voorkeur werken we toe naar arbeidsmigratie en kennismigratie die de gemiddelde arbeidsproductiviteit en bruto binnenlands product per hoofd van de bevolking omhooghalen.

3. Maatschappij: minder lasten voor de samenleving

Waar komen we vandaan?

Te veel lasten bij de samenleving

Het vrije verkeer van personen binnen de EU is een groot goed en heeft ons veel gebracht maar kent ook schaduwkanten. Helemaal bij grote aantallen arbeidsmigranten die vaak kwetsbaar zijn voor uitbuiting en slechte huisvesting. Op dit moment komen de lasten van arbeidsmigratie nog te veel terecht bij de samenleving: concentratie van arbeidsmigranten in bepaalde wijken waar men last heeft van overbewoning, verkrotting, dakloze en verslaafde arbeidsmigranten en transportbewegingen met busjes op onchristelijke tijdstippen. Dit terwijl de lusten nu alleen liggen bij werkgevers: zij kunnen het bedrijf voeren en verdienen daarmee geld.

Malafide praktijken blijven buiten schot waardoor de goeden onder de kwaden lijden

Malafide (uitzend)ondernemers en criminelen die arbeidsmigratie als onwenselijk verdienmodel gebruiken, regels ontduiken en er een rotzooi van maken hebben nu nog te vaak vrij spel. De boetes zijn laag, er is weinig controle, de verantwoordelijkheid ligt verkeerd en als je men aangepakt wordt, kan men zo weer een nieuw uitzendbureau beginnen zonder tegenwerking. Dit maakt deze sector erg lucratief voor malafide en criminele organisaties. Daarnaast lijden de goede ondernemers onder de kwaden.

Problemen met huisvesting en druk op bestaande woningvoorraad

Er zijn grote problemen met huisvesting: voor arbeidsmigranten zelf, voor omwonenden, voor wijken en voor gemeenten. Van campings vol arbeidsmigranten die worden uitgebuit tot kamerkrotten in oude volkswijken waar mensen onder slechte omstandigheden verblijven. Omwonenden zien hun wijk verpauperen en veranderen. Gemeenten zitten met de handen in hun haar en hebben het gevoel dat zij de problemen van buurgemeenten moeten oplossen. Er zijn geen landelijke wettelijke vereisten voor huisvesting van arbeidsmigranten en te weinig landelijke regie. Ook de handhaving op bestaande voorschriften schiet vaak tekort.

Ook horen we steeds vaker dat kennismigranten de prijs van koop- en huurwoningen in de grote steden extreem opdrijven waardoor voor nog minder mensen huisvesting betaalbaar is.

Waar willen we heen?

Meer verantwoordelijkheid bij werkgevers

Als je mensen van buiten naar Nederland haalt om hier te laten werken heb je ook een verantwoordelijkheid om deze mensen goed te huisvesten zonder overlast voor die mensen zelf of de omgeving. De verantwoordelijkheid voor inschrijving en huisvesting ligt niet langer enkel bij het individu, omdat diegene vaak niet in staat is dit op eigen kracht te regelen en de problemen afgewenteld worden op de samenleving. Werkgevers dragen een verantwoordelijkheid voor het fatsoenlijk registreren, huisvesten en vervoeren van hun medewerkers die als arbeidsmigrant hier te gast zijn. Door dit netjes te regelen hebben juist goedwillende ondernemers een economisch gelijk speelveld.

Harder aanpakken van de échte boeven

Juist omdat men werkt met mensen, ook nog eens afkomstig uit het buitenland die de taal en regels niet kennen, moet er extra scherp worden gecontroleerd en uitwassen aangepakt worden. We gaan de echte boeven harder aanpakken zodat de rotte appels verdwijnen uit de sector. Dit doen we door meer persoonsgericht te werk te gaan, handhaving en toezicht fors te intensiveren en proactief malafide personen te weren.

Fatsoenlijke huisvesting met aparte woonvormen en minder druk op bestaande woningvoorraad

De verantwoordelijkheid voor fatsoenlijk huisvesting komt bij de werkgever te liggen met bijbehorende eisen, in ieder geval voor kortverblijvende (seizoens)migranten en voor de eerste periode waarin een arbeidsmigrant in Nederland woont. De woonvorm moet fatsoenlijk geregeld zijn: Bij voorkeur gaan arbeidsmigranten niet meer in een reguliere woningen in de wijk, op een camping of in een krot maar nette flexwoonvormen waar toezicht geregeld is en in goede afstemming met de buurt. Gemeenten hebben hier ook een verantwoordelijkheid om mee te werken aan geschikte locaties samen met hun buurgemeenten. Ook voor kennismigranten moeten werkgevers meer verantwoordelijkheid gaan dragen door minder woningen uit de bestaande woonvoorraad aan te spreken maar juist (mee) te investeren in nieuwe woningen voor kennismigranten.

4. Focus op vaardigheden: wie hebben we nodig?

Waar komen we vandaan?

Geen inhoudelijke beleidskeuzes voor mensen buiten de EU

Toegang tot Nederland van buiten de EU staat momenteel vrij als je boven een bepaalde inkomensgrens zit. Het maakt dan vrij weinig uit wat je vaardigheden of werkzaamheden zijn in Nederland. Nederland is geen koploper als het gaat om strategisch gebruik maken van kennis- en arbeidsmigranten van buiten de EU.

Slechts een relatief lage salariseis voor ‘kennismigranten’

Mensen van buiten de EU kunnen als ‘kennismigrant’ toegang krijgen tot Nederland als ze voldoen aan de salariseis van €63.972 bruto per jaar, zonder arbeidsmarkttoets. Die grens ligt onder onze gemiddelde arbeidsproductiviteit in Nederland en het salaris zegt weinig over de mate waarin iemands kennis en vaardigheden iets toevoegen aan onze economie of samenleving. Met de huidige kennismigratieregeling halen we ook communicatiemanagers en boekhouders van buiten de EU naar Nederland. De eerste signalen van misbruik met deze regeling zijn inmiddels door de Arbeidsinspectie aangekaart.

Praktisch werk wordt gedaan door arbeidsmigranten

Op dit moment wordt het gros van het laagbetaald en laaggekwalificeerd werk gedaan door arbeidsmigranten. Deze banen zijn vaak juist de basis van onze arbeidsmarkt: mensen die moeilijker aan de slag komen, zetten vaak hun eerste stappen op de arbeidsmarkt in dit soort banen. Omdat deze door arbeidsmigranten worden ingevuld, ontbreekt er bij werkgevers de prikkel om extra te investeren in verbetering en aanpassing van de arbeidsomstandigheden. In plaats van het aanpassen van een werkomgeving voor iemand in een rolstoel of iemand met een rugzakje worden deze banen opgevuld door arbeidsmigranten. Het onbenutte arbeidspotentieel waarvoor nét die extra prikkel nodig is wordt daardoor niet aangesproken.

Waar willen we heen?

De beste (vak)mensen naar Nederland halen om maatschappelijke problemen op te lossen

Wie hebben we echt nodig? We moeten in uitzonderlijke situaties veel slimmer en strategischer gebruik maken van buitenlandse vakkrachten om bepaalde maatschappelijke problemen in Nederland op te lossen. Dit alles onder zeer strenge voorwaarden om misbruik te voorkomen. Een van die voorwaarden is dat we alleen vakkrachten naar Nederland halen die bijdragen aan het oplossen van problemen die we classificeren als ‘maatschappij ontwrichtend’. Denk hierbij aan bijvoorbeeld het vastgelopen elektriciteitsnet waardoor woonwijken, scholen en ziekenhuizen niet open kunnen en Nederland op slot dreigt te gaan.

Toptalent dat écht iets toevoegt aan onze economie

Vaardigheden en toevoegde waarde staan centraal bij het toelaten tot ons land. Dat betekent dat bij kennismigranten veel scherper wordt gekeken naar wat iemand toevoegt. De kennismigratieregeling moet weer écht toptalent naar Nederland gaan halen. De grens voor het salaris moet stapsgewijs omhoog en gebaseerd zijn op de gemiddelde arbeidsproductiviteit in Nederland zodat iedereen daarboven ook écht iets toevoegt aan onze economie. Door scherper te zijn kan Nederland ook voorop gaan lopen: mensen kunnen dan sneller Nederland binnen als ze voldoen aan de aangescherpte eisen.

Investeren in onbenut arbeidspotentieel zodat iedereen écht mee gaat doen

Ongeveer de helft van de statushouders zit in de bijstand. De arbeidsdeelname van deze groep ligt ook na enkele jaren verblijf in Nederland erg laag. Net als arbeidsmigranten spreken zij niet de taal of zijn zij thuis in onze cultuur, dat zou dus geen excuus hoeven zijn om niet aan het werk te gaan. Waarom zou iemand uit Polen wel in de tuinbouw kunnen werken en iemand uit Eritrea niet? Voor iedere arbeidsplaats die opgevuld kan worden door een statushouder die hier al is, hoeft niet iemand als arbeidsmigrant naar Nederland te worden gehaald. Gemeenten worden scherper afgerekend op het aan het werk helpen van deze groep mensen. Hetzelfde geldt voor mensen die nu (langdurig) aan de kant staan vanwege hun verleden of handicap. Werkgevers moeten meer investeren in het aanpassen van werkplaatsen voor deze groep mensen.

Maatregelen.

Om bovenstaande politieke keuzes ook echt te verwezenlijken moeten er flink wat maatregelen genomen worden. Sommige maatregelen kunnen morgen ingevoerd worden maar veel van de voorgestelde politieke keuzes vergen ook een verandering van ondernemers, bedrijven of gemeenten. Die kunnen niet van de een op andere dag alles veranderen. De VVD hecht dan ook belang aan voorspelbaarheid en ruimte om verandering te kunnen maken. Bedrijven en sectoren hebben voldoende tijd nodig om bepaalde bewegingen te maken.

Ook moeten we eerlijk zijn over de (on)mogelijkheden van EU-arbeidsmigratie: binnen de context van de regels rondom het vrije verkeer van personen en diensten is het niet mogelijk om 'harde' maatregelen te nemen om de EU-arbeidsmigratie simpelweg te verminderen. Het is niet toegestaan om EU-burgers te weigeren. Dat betekent echter niet dat we met lege handen staan in het steven om het aantal EU-arbeidsmigranten naar beneden te krijgen. Er zijn mogelijkheden om EU-arbeidsmigratie te ontmoedigen, meer zicht en meer grip te krijgen.

Ook is het belangrijk is dat we het uitgangspunt van 'minder, anders en beter' gaan opnemen in het te voeren beleid. Tot slot bestaat er ook de mogelijkheid om de schaduwzijde van het vrije verkeer van personen te agenderen op de Europese agenda en om met andere EU-lidstaten deals te sluiten om hoe om te gaan met arbeidsmigratie.

Sommige van deze maatregelen zijn al eerder (in beperktere vorm) voorgesteld, maar nog niet goed ten uitvoering gebracht. Andere maatregelen zijn nieuw. De VVD stelt de volgende 9 maatregelen voor:

1. Grip en zicht: Het kunnen terugbrengen van het totaal aantal arbeidsmigranten begint bij het krijgen van grip en zicht op het probleem. De aanbevelingen van de commissie-Roemer op dit punt moeten daarom versneld worden uitgevoerd. Daarnaast komt er één registratiepunt voor EU-arbeidsmigranten bij gemeenten, waar alle gegevens (BRP, BSN en RNI) gekoppeld en verzameld worden. Zo is er zicht op wie er in Nederland werkt en waar degene verblijft. Ook krijgen gemeenten speciale arbeidsmigranten-teams die adresonderzoek kunnen uitvoeren en zo actiever overlast door overbewoning, dakloosheid en verslaving in de buurten te kunnen aanpakken.

2. Doserende arbeidsmigratie: De enige manier om arbeidsmigratie vanuit Europese landen te beperken is door het te ontmoedigen. Daarvoor hanteren we bij sectoren met een zeer hoog aandeel arbeidsmigranten het principe van de wortel en de stok. Ondernemers helpen we om zich aan te passen en daarmee productiever te worden en minder afhankelijk van de inzet van arbeidsmigranten. We beginnen eerst met het helpen en stimuleren van ondernemers bij automatisering en robotisering. Er komen sectordeals om innovatie, arbeidsbesparing, verhoging van de arbeidsproductiviteit en vermindering van het gebruik van arbeidsmigranten te stimuleren. Bestaande subsidies en fiscale instrumenten moeten hier ruimte voor gaan bieden, voor zover dat nu nog niet het geval is.

Als dit onvoldoende resultaat heeft, moet op een gegeven moment ook gekeken worden of er andere middelen zijn te sturen op minder arbeidsmigranten. Dit kan door middel van het inbouwen van een financiële prikkel, bijvoorbeeld met behulp van sectorspecifieke werkgeverspremies voor sectoren met veel arbeidsmigranten. Zo kunnen de fiscaal gestimuleerde en gesubsidieerde automatisering en innovaties aantrekkelijker worden dan (goedkope) arbeidsmigranten. Dit geldt blijft dan vervolgens wel gereserveerd voor (fiscale) regelingen voor ondernemers om verder te automatiseren of robotiseren en kan ook worden ingezet om maatschappelijke kosten zoals dakloosheid en over-bewoning aan te pakken. Ook spitsen we fiscale regelingen die nu gericht zijn op laagwaardige arbeidsmigranten (zoals ETK bij keuzeloon) op voorspelbare wijze verder toe op hoogwaardige kennismigratie met toegevoegde waarde.

3 Terugkeerbeleid: Er moet een landelijk terugkeerbeleid komen. We gaan de terugkeer van (veelal verslaafde, dakloze en/of overlastgevende) EU-arbeidsmigranten actief stimuleren met een aparte terugkeerbegeleiding (bijvoorbeeld bij de Dienst Terugkeer & Vertrek). Ook kijken we naar landendeals met herkomstlanden zoals Polen en Roemenië voor betere samenwerking arbeidsinspecties, actieve ontmoediging, betere voorlichting, gezamenlijke aanpak malafide uitzendbureaus en terugkeerregelingen.

4. Verantwoordelijkheid werkgevers voor huisvesting: Werkgevers worden, samen met gemeentes, verantwoordelijk voor het aanbieden van huisvesting. Uitgangspunt daarbij is dat arbeidsmigranten wonen in aparte woonvormen zoals flexwoningen buiten de reguliere woonwijken. We gaan eisen stellen aan fatsoenlijke huisvesting door middel van een 'sterrensysteem' om zo betere huisvesting te buiten de reguliere woonwijken te stimuleren. Bestaande verkamerde woningen in de oude stadswijken zijn krijgen 1 ster, op de doelgroep toegeruste flexwoningen krijgen meer sterren. Hiermee worden duizenden reguliere woningen in woonwijken vrijgespeeld voor gezinnen en starters. Daar hebben arbeidsmigranten en de lokale bevolking profijt van. Om hierbij uitbuiting en koppeling werk/huisvesting tegen te gaan krijgt een arbeidsmigrant maximaal 3 maanden het recht om de woning na opzegging arbeidsrelatie te behouden. Dit kan met een aparte doelgroep-huurcontract.

5. Verantwoordelijkheid gemeenten voor huisvesting: Gemeenten worden in regionaal verband medeverantwoordelijk voor de huisvesting van arbeidsmigranten zodat werkgevers hun verantwoordelijkheid ook kunnen waar maken. Veel werkgevers willen vaak wel goede fatsoenlijke huisvesting organiseren maar gemeentes werken niet altijd mee. Daarom moeten zij meewerken aan het oplossen van een eerlijk deel van de huisvestingsvraag binnen hun arbeidsmarktregio. Dit kan ook bijdragen aan het tegengaan van 'free riders' onder gemeenten. Omdat we verdringing op de reguliere woningmarkt juist willen tegengaan, is ook hier het uitgangspunt aparte woonvormen buiten de reguliere woonwijken. Ook komt er een verplichte bedrijfseffecten rapportage bij uitbreiding en vestiging van nieuwe werkgelegenheid in sectoren die veel arbeidsmigranten gebruiken, waarin werkgevers de huisvestingsoplossing moeten aantonen.

6. Schaduwzijde op de Europese agenda: Binnen Europa moet de schaduwkant van het vrije verkeer van personen en diensten hoger op de agenda komen te staan. In Europa gaan we aandringen op meer mogelijkheden om arbeidsmigranten die zich permanent in Nederland (willen) vestigen te laten inburgeren en in overleg met werkgevers het aanbieden van taal- en inburgeringsonderwijs verder stimuleren. De EU is aan zet om dubieuze constructies zoals A1 detachering met derdelanders aan te pakken.

7. Snoeiharde aanpak malafide bedrijven: We verhogen boetes en pakken ook personen achter deze malafide ondernemingen aan met strafrechtelijke aansprakelijkheid. Er komt een bestuursverbod (3 strikes out) om te voorkomen dat individuen steeds met een nieuwe BV hun malafide werk doorzetten.

8. Kennismigrantenregeling wordt Toptalentregeling: De bestaande kennismigrantenregeling staat op dit moment onder druk. Om te voorkomen dat deze op termijn geheel politiek sneuvelt bouwen we deze om naar een Toptalentenregeling voor buitenlands toptalent, dat wij echt nodig hebben voor onze hoogwaardige economie en voor de sectoren die cruciaal zijn voor Nederland. Zonder de regeling zelf te versoberen, spitsen we de toegang tot de regeling hier meer op toe, bijvoorbeeld qua salariseis of introductie van een opleidingseis. Daarbij houden we aandacht voor de positie van start-ups en scale-ups. Ook kijken we strenger naar in welke sectoren 'erkende referenten' actief zijn. We versnellen de aanvraag binnen deze regeling en we kijken ook naar hoe we partners van kennismigranten meer aan het werk kunnen krijgen. Tot slot herstellen we de 30%-regeling weer in ere zodat deze bijdraagt aan het naar Nederland halen van toptalent.

9. Introductie Vakkrachtenregeling: Zoals we in ons verkiezingsprogramma schrijven, willen we beter kunnen selecteren op voor welke sector we mensen naar ons land halen om hier te werken. Een van de opties hiervoor is het uittesten van een vakkrachtenregeling voor mensen van buiten de EU. We willen beginnen met een ingekaderde pilot van drie jaar. Dit gaat alleen gelden voor sectoren waar de tekorten zo groot zijn dat ze 'maatschappij ontwrichtend' zijn, zoals momenteel in de techniek en aanleg van ons elektriciteitsnet. Dit past in onze lijn van 'minder, anders en beter'. Voor deze regeling gaan we wel hoge eisen stellen zodat het aantal behapbaar blijft: het is alleen mogelijk uit landen die kandidaat EU-lid zijn, er komt een salariseis (van bijvoorbeeld het modale inkomen) om goedkope arbeidskrachten en uitbuiting te voorkomen, we controleren zeer scherp op prioritair arbeidsaanbod, werkgevers zijn verantwoordelijk voor huisvesting en de maximale duur in Nederland is 3 jaar zodat mensen ook terugkeren. Met deze regeling hopen we ook misbruik van andere regelingen zoals de kennismigratieregeling tegen te gaan, die hierdoor steeds verder ter discussie gesteld worden.

Kiezen wie we écht nodig hebben

Strategische keuzes voor arbeidsmigratie en kennismigratie
met toegevoegde waarde voor Nederland.